

องค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบในพื้นที่

เรื่อง **ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงไร่นาสวนผสม**

เจ้าขององค์ความรู้ นางพรทิพย์ คงดี

วัน เดือน ปีเกิด 20 พฤศจิกายน 2498

อายุ 60 ปี

การศึกษา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

ที่อยู่ปัจจุบัน 11 หมู่ที่ 8 ต.ทรายทอง อ.บางสะพานน้อย จ.ประจวบคีรีขันธ์

ความเป็นมา

แต่เดิมพื้นที่ดินแปลงนี้ปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีปาล์มน้ำมันเป็นพืชหลัก ต่อมาปลูกยางพาราเพิ่มเนื่องจากเห็นว่าขณะนั้นราคาดีมาก แต่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งราคาผลผลิตปาล์มน้ำมัน และยางพารา ลดลงอย่างมาก ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว นางพรทิพย์ คงดี จึงหาหนทางแก้ไข และพบกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงยึดเป็นหลักในการประกอบอาชีพการเกษตรจนประสบความสำเร็จของตนเอง ในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ จำนวน 30 ไร่และศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จนได้แนวคิดการทำการเกษตรที่จะต้องเริ่มจากการบำรุงดินก่อนการปลูกพืช และได้อ่านบทความปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริจากวารสารการเกษตรที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ มาประยุกต์ใช้และเริ่มบริหารจัดการพื้นที่

องค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ และงานที่ภาคภูมิใจ

ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ มาปรับปรุง จัดการพื้นที่ โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 แปลงมีแนวทางการพัฒนาด้านอาชีพ แบ่งเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 พื้นที่ 30 ไร่ ไร่ปลูกยาง 15 ไร่ ทำนา 10 ไร่ ด้วยลักษณะพื้นที่มีลักษณะลาดเอียงในพื้นที่ทำนาจะประสบปัญหา เรื่องน้ำขาดแคลน ถ้าฝนตกตามฤดูกาลจะมีน้ำทำนา ฝนหยุดตกไม่มีน้ำทำนา และต้องรอรอยางพาราให้ผลผลิต

ระยะที่ 2 ได้มีการปรึกษาหารือกับสมาชิกในครัวเรือนในการพัฒนาที่ดินของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยวางแผน ดังนี้

- 1) ขุดสระ 2 บ่อ จำนวน 1 ไร่ ไร่เงินส่วนตัว
- 2) ปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำนาเป็นปลูกยางพารา จำนวน 10 ไร่ เพราะในขณะนั้น ราคายางพาราดีมาก
- 3) ปลูกข้าวโพดเลี้ยงไก่แซมในสวนยาง
- 4) มีความรู้เรื่องการดำเนินกิจกรรม รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- 5) ใจปู้ยหมักและปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมี
- 6) จัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย
- 7) ทำน้ำหมักชีวภาพใช้เอง
- 8) ปลูกพืช-ผัก รับประทานในครัวเรือน เหลือนำมาจำหน่ายในตลาดนัดครั้งไร้อาจารย์

ระยะที่ 3 เป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการเกษตรแบบผสมผสานและเป็นจุดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับช่องเกษตรกรในชุมชนและกระตุ้นจิตสำนึกให้กับประชาชนในหมู่บ้านทุ่งสีเสียดจนมีเครือข่ายในชุมชน เห็นผลจากการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม

นางพรทิพย์ คงดี มีรายได้หลักจากการปลูกยางพารา และปาล์มน้ำ แต่เพื่อเป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน ตลอดจนการเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน โดยการ ปลูกพืชผักเช่น ะยอม เหยียงผักหวาน ใบมะกรูด ส้มจัด มะนาว ข่า ตะไคร้ อัญชัญ และว่านหางจระเข้ เป็นต้น เมื่อพืชผักเหลือจากการบริโภคแล้วจึงนำไปจำหน่ายตามตลาดนัด เนื่องจากผลผลิตปลอดภัยจากสารพิษและเป็นที่ต้องการของตลาด สำหรับพืชสมุนไพร เช่น อัญชัญ และว่านหางจระเข้ ที่ปลูกไว้ใช้ในครัวเรือนแล้ว ยังเรียนรู้เพิ่มเติมในด้านการนำผลิตผลทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ซึ่งแปรรูปได้สินค้าสำหรับใช้ในครัวเรือนประจำวัน ประกอบด้วย น้ำยาเอนกประสงค์ สบู่เหลวสมุนไพร แชมพูสมุนไพร และ น้ำยาปรับผ้านุ่ม จากกิจกรรมดังกล่าวนอกจากลดรายจ่ายของครอบครัวแล้ว เมื่อผลิตได้สินค้าแปรรูปที่มากพอ จะมีการนำจำหน่ายสู่ตลาดต่างๆ

การปลูกข้าวในบ่อ ทำให้ประหยัดพื้นที่การทำการเกษตร และยังช่วยให้การดูแล

ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืช วัชพืชทำได้ง่าย ช่วยในการจัดการดูแลรักษาง่ายขึ้น โดยข้าว 1 บ่อจะผลิตข้าวได้ 5 กิโลกรัม รวมแล้ว 1 รอบการผลิตสามารถผลิตได้ 100 กิโลกรัม

การปลูกยางพาราแบบลดการใช้สารเคมี มีการผลิตน้ำส้มควันไม้เพื่อแก้ปัญหาหน้ำยางแห้ง ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มความปลอดภัยต่อผู้บริโภคงานนอกจากนี้ยังปลูกผักหรือพืชสมุนไพรในแปลงยางพารา เพื่อเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกพืช ในพื้นที่ที่ยางพารายังไม่เปิดกรีด มีการปลูกพืชชนิดอื่นที่สามารถให้ผลผลิตและสร้างรายได้ระหว่างรอผลผลิตจากยางพารา เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กล้วย เป็นต้น

การปลูกปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน ได้จัดทำกองปุ๋ยหมักร่วมกับส่วนราชการและสมาชิกในชุมชน ผลิตปุ๋ยหมัก จำนวน 30 ตัน จากทะเลสาบปาล์มน้ำมันช่วยลดต้นทุนการผลิต เพิ่มความสมบูรณ์ของดิน ทั้งยังเพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลด้านการจัดการทรัพยากรการเกษตรภายในแปลงอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์แก่ตนเอง

การเลี้ยงไก่ ประมาณ 500 ตัวในบริเวณแปลงปลูกปาล์มน้ำมัน เป็นการใช้สอยพื้นที่ทางการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากจะมีไข่ไก่ไว้บริโภค ยังสามารถจำหน่ายผลผลิตเพิ่มรายได้ มูลไก่อยังสามารถนำมาใช้เป็นวัสดุประกอบการทำปุ๋ยหมักได้ด้วยหรือใส่เป็นปุ๋ยคอกแก่พืชในพื้นที่ ซึ่งสามารถผลิตไข่ได้เฉลี่ยวันละ 480 ฟอง มีผลผลิตทุกวันทำให้มีรายได้ทุกวัน

การเลี้ยงปลา ขุดสระเป็นพื้นที่จำนวน 1 ไร่ เพื่อได้น้ำไว้ใช้ในวงฤดูแล้ง และมีการเลี้ยงปลาไว้ในสระเพื่อเป็นแหล่งรายได้ แต่ปัจจุบันไม่ได้เห็นรายได้จากการจำหน่ายปลา เนื่องจากในช่วงเวลาที่ให้อาหารปลาเป็นช่วงเวลาที่สร้างความอ่อนคลาย ทำให้เพลิดเพลินเพลินใจ

การเลี้ยงกบ เลี้ยงไว้สำหรับการขยายพันธุ์ด้วยตนเอง และเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ภายในฟาร์มอย่างสูงสุด และเพื่อเป็นช่องทางการเพิ่มรายได้ต่อไปในอนาคต

การเลี้ยงหมูหลุม เพื่อไว้เพื่อการขยายพันธุ์ และได้มูลสัตว์ไว้ใช้สำหรับการทำปุ๋ยหมักและยังเป็นตัวช่วยในการกำจัดเศษพืชที่เกิดขึ้นภายในแปลง อีกทั้งการเพิ่มกิจกรรมยังเป็นการจัดการด้านพื้นที่ให้สามารถใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ในทุกๆมุมของพื้นที่

การใช้ทุกพื้นที่ที่มี ให้เกิดประโยชน์ และสร้างแหล่งอาหาร เพิ่มรายได้หลังจากเหลือจากการบริโภคในครัวเรือน ทำให้ทุกพื้นที่ทางการเกษตรสร้างผลผลิตหลากหลายชนิด สร้างความสมดุลแก่ระบบนิเวศ ก่อเกิดการผสมผสานที่ลงตัว ไม่ได้ยึดติดกับพืชใดพืชหนึ่ง สามารถสร้างรายได้ ได้อย่างหลากหลาย เป็นการลดความเสี่ยงอันเกิดจากปัญหาด้านราคาผลผลิต การมีหลากหลายชนิดพืชลดความเสี่ยงด้านดินฟ้าอากาศ และการปลูกพืชร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงปลา ทำให้ เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ แต่ความหลากหลายนี้เป็นการเกิดขึ้นในรูปแบบที่เกื้อกูลกันได้อย่างยั่งยืน

- ✚ การปลูกมะนาวในตะกร้า สามารถดูแลรักษาง่าย
- ✚ การปลูกแก้วมังกร เลือกชนิดผลไม้ที่คนในครอบครัวชอบ เหลือแล้วยังสามารถจำหน่ายได้
- ✚ การเพาะเห็ด ก็เป็นการใช้ทุกพื้นที่เพื่อให้มีรายได้และแหล่งอาหารที่หลากหลาย
- ✚ การปลูกชะอม ผักหวานนอกจากมีไว้ทานแล้ว ยังสามารถเป็นแนวรั้วให้โดยไม่ต้องลงทุน
- ✚ พืชผักชนิดต่างๆ ที่เตรียมไว้สำหรับการบริโภค และการจำหน่ายในตลาดชุมชน เพราะผลผลิตที่มีคุณภาพทั้งด้านความปลอดภัย และความสดใหม่ของผลผลิต
- ✚ การปลูกพืชสมุนไพร ก็เป็นแนวทางของคนรักสุขภาพในปัจจุบันอย่างยิ่ง เช่น ว่านหางจระเข้ อัญชัญ เป็นต้น

สินค้าแปรรูป เมื่อใช้แล้วเหลือใช้ ทำอย่างไรจึงเกิดประโยชน์ การแปรรูปเป็นแนวทางการเก็บรักษาที่ยาวนานขึ้น และเพิ่มมูลค่าได้อีกของทางหนึ่ง และสินค้าแปรรูปต่างๆ คือสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย สบู่เหลว แชมพู สระผม น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับผ้านุ่ม ล้วนแต่เป็นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ดังนั้นหากสามารถแปรรูปแล้วเก็บไว้ใช้ในบ้าน ทำให้ลดรายจ่ายลงได้ อีกทั้งยังได้ผลผลิตอันดีคุณภาพเพราะผลผลิตเองวัตถุดิบที่ใช้ปลอดภัยจากสารพิษแน่นอน และเป็นสมุนไพรแท้

สรุปองค์ความรู้ที่ใช้

- 1) เพิ่มรายได้ และมีรายได้รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี
- 2) มีกิจกรรมหลากหลาย มีทั้งกิจกรรมเพิ่มรายได้ มีอาหารไว้บริโภค และใช้สอยในครัวเรือน
- 3) ลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตภายนอกให้น้อยลง โดยพึ่งพาทรัพยากรในไร่นามากขึ้น
- 4) ระยะเวลาสร้างความสมดุลทางธรรมชาติ ทำให้ระบบนิเวศเกษตรของชุมชนดีขึ้น
- 5) การตลาด ศึกษาความต้องการของตลาดรอบๆพื้นที่ ผลิตพืชตามความต้องการของท้องถิ่น มีการแปรรูปผลผลิต คัดสรร OTOP เพื่อเปิดตลาดสู่ภายนอก

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- 1) ความเป็นผู้นำและการเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 2) ทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ในครัวเรือน
- 3) วางแผนการผลิต
- 4) ผลิตพืชควบคู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5) พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

แนวคิดในการทำงาน

เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาเป็นของจริง

หลักคิดในการประกอบอาชีพการเกษตร

การทำกรเกษตรแบบไร้หน้าสวนผสมทำให้มีรายได้หลายทาง มีงานทำตลอดปี มีผลผลิตหลากหลาย ทำให้เกิดรายได้ต่อเนื่อง รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ครอบครัวดีขึ้นมาก และการทำไร้หน้าสวนผสมยังก่อให้เกิดความชำนาญและทักษะเพิ่มขึ้น

ที่มาของข้อมูล

ชื่อ-นามสกุล นายวิจิตร คงสงฆ์

ตำแหน่ง เกษตรอำเภอบางสะพานน้อย

สังกัด สำนักงานเกษตรอำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

